

Taking into account the theoretical ideas of scholars, the author introduces the clarification of the concept of communicative competence of future specialists in the field of international relations, which is regarded as an integrative personality formation, the result of purposeful learning and socialization, which is achieved through the intercultural experience of communication, information exchange, productive interaction in the intercultural environment on levels of individual professional groups, and involves a conscious choice of behavioral model and determined by the acceptance of cultural excellence communicants.

Keywords: *training, communicative competence, future specialist in the field of international relations, intercultural, communication.*

УДК 378.663: 347.637: 371.212

**СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «БАТЬКІВСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ»
У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

К. В. НАГОРНА, фахівець I категорії служби проректора з навчально-науково-виробничих питань і адміністративно-господарської діяльності

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: k.v.nagorna@gmail.com

Анотація. *У статті досліджено та проаналізовано сутність поняття батьківства як педагогічного феномену, що являє сукупність знань, уявлень та переконань стосовно себе у батьківській ролі. Адже це не лише існування позицій «батько-мати-дитина», а й особистісне відношення до виховання дітей, розвитку їх умінь та навичок. Це батьківська відповідальність, яка проявляється в мотиваційній, афективній, когнітивній та конативній складових.*

Ключові слова: *сутність, структура, батьківство, батьківська відповідальність, молодь.*

Актуальність (Introduction). За останні десятиріччя в нашій країні відбулися значні трансформації не лише в політичному, економічному, а й культурній та ціннісній сферах життя. Сучасна молодь у вирі інформаційного «бумерангу» повністю знівелювала існуючі до нині постулати у сфері сімейного життя. Споглядаючи тенденції сьогодення прикрим є той факт, що змінилися принципи виховання та відношення до сім'ї та відповідального батьківства у людей старшого покоління, які навчають своїх дітей. Все більше відходять від напрямів на створення сім'ї, запланованого народження та відповідального ставлення до виховання дітей. Ці орієнтири відійшли на задній план висуваючи першочерговими кар'єрні досягнення, соціальну незалежність, матеріальне та соціальне становище.

Сучасна молодь має орієнтири, які все більше відходять від орієнтирів на створення сім'ї, заплановане народження та відповідальне виховання дітей – отримання освіти, професійні та кар'єрні досягнення, соціальна незалежність, самостійно досягнуте соціальне становище - ось на що в першу чергу орієнтується сучасна молодь, не приділяючи своїй ролі, як майбутніх батьків належної уваги. Як наслідок, вступаючи до шлюбу та народжуючи дитину молодь виявляється неготовою до виконання своєї нової ролі, виявляється неспроможною створити належні умови для повноцінного розвитку своєї дитини. Звідси збільшення кількості дітей-сиріт при живих батьках, зростання кількості випадків жорстокого ставлення до дитини, насильницьке

відношення подружжя один до одного та недостатня розробленість програм соціальної та психологічної допомоги молоді. молоді до батьківства [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Вивчення та аналіз наукової літератури свідчить про те, що досить широко в педагогіці та психології вивчаються питання сім'ї, її розвитку, готовності до батьківства, виховання усвідомленого, відповідального батьківства.

До питань сутності батьківства зверталися В. Кравець, Л. Канішевська, І. Зверєва, Г. Лактіонова, О. Безпалько, та ін. Питаннями усвідомленого батьківства в психологічному аспекті займалися Р. Овчарова, М. Єрміхіна, Г. Філіпова, В. Столін.

Мета (Purpose). Здійснити аналіз літератури щодо сутності та структури поняття «батьківська відповідальність».

Методи (Methods). У процесі дослідження було застосовано такі методи наукового дослідження: аналіз, узагальнення, синтез, порівняння.

Результати (Results). Батьківство, в першу чергу, це батьки, тобто – це батько й мати своїх дітей, які мають усі юридичні і моральні права та обов'язки щодо їх матеріального забезпечення та організації освіти й виховання [2,с.39].

Поняття «батьківство» в науковій літературі практично не визначене. В педагогічному словникові наводиться таке визначення поняття батьківство – це кровне споріднення батьків їх дитиною, яке визначається на основі документів про шлюб і свідоцтва про народження дитини та на добровільному визнанні себе батьками дитини, яка народилася поза шлюбом [2,с.39].

З психологічної точки зору в своїй роботі «Психологическое сопровождение родительства» [3] Р.В. Овчарова визначає батьківство як соціально -психологічний феномен, що являє собою сукупність знань, уявлень та переконань стосовно себе у батьківській ролі, які реалізуються у всіх проявах поведінкової складової батьківства. На думку дослідниці батьківство являє собою відносно самостійну підсистему в системі сім'ї. Це обумовлено тим, що «...основним критерієм для виділення батьківства з навколишнього середовища служить її цільове призначення – це народження та виховання дітей» [3, с.5].

З позицій соціальної педагогіки визначення «батьківства» дає О.В. Безпалько, яка вважає, що батьківство слід розглядати як «процес забезпечення батьками (рідними чи прийомними) необхідних умов для повноцінного розвитку та навчання дітей» [4, с.62].

Батьківство є базовою життєвою місією, важливим станом та значною соціально-психологічною функцією кожної людини. Характер батьківства відображається на якості нащадків, стає гарантом особистого щастя людини та основою майбутнього суспільства, саме тому суспільство має бути відповідальним.

Особлива увага в плані формування батьківського виховання, на думку Р. Овчарової, повинна приділятися навичкам і формам спілкування батьків, аналізу взаємодії в сім'ї, розвитку пошани до особистості дитини. Крім того, розвиток і корекція батьківського ставлення повинні ґрунтуватися на усвідомленні сприйняття з погляду дитини [5].

Батьківство неможливо без такого компонента, як батьківська відповідальність. Дана складова феномена батьківства, належить до ряду складних понять в психології особистості й соціальній психології. В педагогіці та психології дане поняття вивчається досить давно, і представлене цілою плеядою видатних вчених таких, як: А. Макаренко, В. Сухомлинський, Г Андрєєва та ін.

Сучасна дослідниця феномену батьківства Р.В. Овчарова говорить про те, що «батьківська відповідальність в своїй основі має дуальну природу – це відповідаль-

ність перед соціумом та відповідальність перед безособистісною природою (своєю совістю)» [5, с. 30].

Л. І. Грядунова також приписує батьківську відповідальність особистій соціальній відповідальності. Член сім'ї повинен нести відповідальність за інших членів сім'ї (дружину, чоловіка, дітей) і за сім'ю в цілому[1]. Тобто, народження дітей вимагає від батьків прийняття батьківської ролі - прийняття на себе відповідальності за долю дитини.

Створення сприятливих умов для формування відповідального ставлення до батьківства в студентів в умовах університету та забезпеченні студентства системою соціальних знань (про людину, сім'ю, батьківство, ролі батьків, ціннісні орієнтації), умінь, навичок, соціального досвіду (сукупність знань, які сприяють розумному поведінню в сім'ї, умінь, спрямованих на доброзичливе, толерантне ставлення між подружжям та дітьми, досвід взаємодії з власними батьками), цінностей, якостей.

Виховання відповідального батьківства здійснюється під впливом чинників [6, с. 13] (табл.1)

Таблиця 1 Чинники виховання відповідального батьківства

Чинник	Сутність чинників виховання відповідального батьківства
<i>Власний позитивний досвід спілкування зі своїми батьками чи людьми, які їх замінюють</i>	Психологічна підготовка до майбутньої ролі, що відбувається за умови емоційної близькості з власним батьком/матір'ю та конструктивних відносин з ними, забезпечує молоді в майбутньому тісний емоційний контакт з власною дитиною, підвищуючи задоволеність батьківською роллю
<i>Активна емпатійна позиція чоловіка стосовно вагітної дружини</i>	готовність до розуміння її страхів, бажань, очікувань та побоювань
<i>Психологічна підтримка чоловіка</i>	Розподіл із жінкою відповідальності за її фізичний та психологічний стан, турбота про неї, про майбутню дитину
<i>Присутність чоловіка при народженні дитини</i>	Психологічна підтримка дружини під час пологів, розуміння процесу народження дитини як спільної праці обох батьків, розуміння пологів як зустрічі з дитиною, а не суто жіночої справи, сповненої болю і крові
<i>Перший емоційно-позитивний контакт батьків з дитиною</i>	Відчуття задоволеності собою, дитиною; бачення в дитині окремої особистості; повага до її бажань і потреб
<i>Особисте бажання бути батьками</i>	Свідоме бажання прийняти батьківські ролі поєднана з усвідомленням власної відповідальності за фізичний і психічний розвиток дитини та готовністю вкладати свої фізичні й психологічні сили та час задля благополуччя дитини.

Характер батьківства відображається на якості нащадків стає гарантом особистого щастя людини і основою майбутнього суспільства, саме тому батьківство має бути відповідальним.

Теоретичний аналіз літератури [3,5] дозволив виокремити такі складові батьківської відповідальності:

- Мотиваційна, мотиви відповідальності за виховання дитини і сім'ю в цілому;
- Афективна, ставлення до розподілу відповідальності в своїй сім'ї, емоційні переживання пов'язанні з цим;
- Когнітивна, володіння знаннями про відповідальну і безвідповідальну поведінку батьків, про розподіл відповідальності між подружжям;

- Конативна, роль яку один з батьків займає в сім'ї.

Якщо батьківство – це більшою мірою біологічне та соціальне явище, то відповідальне батьківство – вияв індивідуальної та соціальної відповідальності. Адже сам факт наявності дітей не означає, що батьки відповідально виконують свої батьківські функції. Компонент відповідального батьківства має двовимірний характер: з одного боку батьки відповідальні перед суспільством за виховання його нових членів, з іншого – це вияв особистої соціальної відповідальності.

Згідно з методологією UNICEF, відповідальне батьківство передбачає безпечне фізичне середовище, нагляд за дітьми та їхньою поведінкою, сприяння розвитку їх соціально-емоційних та когнітивних компетенцій, скерування та підтримку у повсякденному житті [7].

Якщо ж батьки зважаються на народження дітей, то вони докладають максимум зусиль для того, щоб виховати дитину та забезпечити їй певний рівень матеріального добробуту. Від 90 до 100% громадян Хорватії погоджуються з твердженням, що обов'язком батьків є зробити все можливе для власних дітей, навіть якщо це негативно позначиться на добробуті їх самих. У більшості Європейських країн цей показник складає 70-80%, тоді як в Україні – 60-70%. У Литві, Білорусії, Греції менше 50% громадян готові пожертвувати своїм добробутом заради добробуту своїх дітей [8].

Висновки і перспективи (Discussion). Виховання ціннісного відношення до відповідального батьківства викликає певні дискусії в сфері науковців. Відповідальне батьківство – це досить широке поняття, яке включає не лише фізичне осмислення існування дітей, а й відповідальність за їх майбутнє, виховання позитивних навичок, усвідомленому підходу до розуміння світу, з його позитивними і негативними сторонами. Це вміння жити не лише для себе, в своє задоволення, а вміння проживати своє життя для когось, в любові, єдності, порозумінні.

Список використаних джерел

1. Дружинин В.Н. Психология семьи. Екатеринбург, 2000.176 с.
2. Педагогічний словник для молодих батьків. К.: ДЦССМ, 2002.348с.
3. Овчарова Р.В. Психологическое сопровождение родительства. М.: Издательство Института психотерапии,2003.319 с.
4. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка у схемах і таблицях: [навч. посібник] К.: Логос, 2003. 208с.
5. Овчарова Р.В. Родительство как психологический феномен: [учебное пособие],М.: Московский психолого-социальный институт, 2006.496 с.
6. Буніна Л.М. Врахування потреб дитини як основа усвідомленого батьківства *Діти- батьки – сім'я*. Вип.3. К.: Наук. світ, 2009. С.9-16.
7. Офіційний сайт UNICEF. URL: http://www.unisef.org/earlychildhood/index_69849.html (дата звернення: 20.01.2018)
8. Демографія та соціальна економіка, 2015, №3(25).С. 185-198
9. Lundberg S., Rose E. Parenthood and the Earnings of Married Men and Women //Labour Economics. -7, is.6. (November). 2000.P.689-710.

References

1. Druzhynyn V.N. (2000). Psykhohohyia semy.[Psychology of the family]. Ekaterynburh,176.
2. Pedahohichnyi slovnyk dlia molodykh batkiv. (2002) [Pedagogical dictionary for young parents] K.: DTsSSM,348.

3. Ovcharova R.V. (2003) Psykholohycheskoe soprovozhdenye rodytelstva. [Psychological support of parenthood] M.: Yzdatelstvo Ynstituta psykhoterapyi, 319.
4. Bezpalko O.V. (2003) Sotsialna pedahohika u skhemakh i tablytsiakh: [navch. posibnyk] [Social pedagogy in charts and tables: [teach. manual]] K.: Lohos, 208.
5. Ovcharova R.V. (2006) Rodytelstvo kak psykholohycheskyi fenomen: [uchebnoe posobye] [Parenting as a Psychological Phenomenon: [tutorial]] M.: Moskovskiy psykholoho-sotsyalnyi ynstitut, 496.
6. Bunina L.M. (2009). Vrakhuвання потреб дитини як основа усвідомленого батьківства. Дити- батьки – сім'я. Вип. 3. Nauk. Svit.
7. Ofitsiyniy sayt UNISEF: http://www.unisef.org/ear-lychildhood/index_69849.html
8. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika (2015), [Demography and Social Economy] 3(25). S. 185-198

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ПОНЯТИЯ «РОДИТЕЛЬСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ» У СТУДЕНТОВ АГРАРНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ВИСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.

К.В. Нагорная

Аннотация. В статье исследовано и проанализировано сущность понятия отцовство как педагогического феномена, который является совокупностью знаний, представлений и убеждений относительно себя в отцовской роли. Ведь это не только существование позиций «отец-мать-ребёнок», но и личностное отношение к воспитанию детей, развитию их умений, навыков. Это родительская ответственность, которая проявляется в мотивационной, аффективной, когнитивной и конативной составляющих.

Ключевые слова: сущность, структура, отцовство, родительская ответственность, молодежь

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF THE CONCEPTURE "FATHER RESPONSIBILITY" TO STUDENTS OF AGRICULTURAL HIGHER EDUCATION.

K. V. Nagorna

Abstract. The article analyzes and analyzes the essence of the concept of paternity as a pedagogical phenomenon, which represents the totality of knowledge, beliefs and beliefs in relation to oneself in the parental role. This is not only the existence of the "father-mother-child" position, but also the personal attitude towards the upbringing of children, the development of their skills and abilities. It is parental responsibility, which manifests itself in the motivational, affective, cognitive, and constitutive components.

Key words: the essence, structure, paternity, father responsibility, youth.

УДК 378.147

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН НА ЗАСАДАХ ФАСИЛІТАЦІЇ

В.М. ПЛЮЩ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хімії

Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

e-mail: valentynapl@ukr.net